

Một “Cú Sốc” khi Thấy Nền Giáo Dục Miền Nam

Nguyễn Văn Tuấn

Bài viết dưới đây [1] mô tả cảm nhận của một người có học từ Hà Nội vào ‘tiếp quản’ Đại học Sư Phạm Sài Gòn sau 1975. Anh này nói rất thật và rất khác với những gì các cán bộ tuyên giáo nhận định về nền giáo dục VNCH trước 1975.

1. Giáo dục VNCH qua cái nhìn của tuyên giáo

Những ngày sau 1975 ở miền Nam, tui tôi được dịp đọc và biết chút chút về quan điểm của các vị miền Bắc về nền giáo dục VNCH. Không có một lời nào có thể nói là tử tế cả, mà rồn rảng chánh trị. Người ta cho rằng đó là một nền giáo dục ngu dân, là một phương tiện xâm lăng của ‘Mỹ Ngụy’ [2]. Ngu dân như thế nào? Trong cuốn “Nọc độc văn hóa nô dịch” (NXB TP.HCM), tác giả liệt kê một loạt biện pháp của bọn Mỹ Ngụy, nhưng nổi bật nhất là:

- ‘...tạo dựng một thế hệ thanh niên thích nghi với cuộc sống mới’.
- “Mỹ ngụy đề ra ba phương châm giáo dục là ‘Nhân bản, dân tộc, khai phóng!’. Sau này, chúng đề thêm hai phương châm nữa là ‘đại chúng’ và ‘thực dụng’.”
- và, cái tội tày trời của chúng là ‘Thực hiện giáo dục ngu dân bằng cách ép học ngoại ngữ’.

Thế là ‘Các giáo làm cao thủ, giáo sư dồn mọi sức lực, tài năng để cạnh tranh nhau và đề chính phục học trò. Giáo sư dần dần trở thành kịch sĩ, ca sĩ trước đám học trò lúc đó đã trở thành khán giả.’

Đó là cái nhìn của cán bộ tuyên giáo. (Bây giờ — và trước kia — đọc lại thấy nó vừa ngây ngô vừa bậy bạ làm sao).

2. Giáo dục VNCH qua cái nhìn của người trong cuộc

Thế còn cái nhìn của người có học thì sao? Thì đây là cảm nhận thực tế của Ts Nguyễn Kim Hồng, cựu hiệu trưởng ĐH Sư Phạm Sài Gòn (1). Tốt nghiệp đại học ngoài Hà Nội năm 1978 anh được vào Nam ‘tiếp quản’ trường ĐH Sư Phạm. Sau đây là những cái sốc khi anh ấy đến Sài Gòn:

- (1) Cảm giác đầu tiên là rất lạ, mà nói thật là cú sốc. Tôi không nghĩ là Sài Gòn lại lớn và đẹp đến như vậy.
- (2) Khi vào làm việc, sự khác biệt đầu tiên mà tôi thấy là cơ sở vật chất. Ở Hà Nội, nơi tôi học, phòng thực hành địa chất nhỏ và ít mẫu vật hơn nhiều so với tại ĐH Sư phạm TP.HCM. Giảng đường với các camera truyền hình ảnh trực tiếp với tôi cũng là điều chưa có ở miền Bắc thời điểm đó.
- (3) Hình ảnh ấn tượng đầu tiên là sinh viên nữ mặc áo dài đi học, điều chỉ được thấy ở các hội diễn văn nghệ của sinh viên miền Bắc. Sinh viên Sài Gòn rất lễ phép. Đa phần sinh viên Sài Gòn thời điểm đó đều xưng con với tôi, mặc dù tôi chỉ hơn họ 3-4 tuổi thôi. Việc khoanh tay để chào khách, chào thầy, cô ở miền Bắc được coi là hiếm nhưng ở Sài Gòn lại như một điều tất nhiên. Tôi cảm giác nhà trường và các gia đình Nam Bộ chú ý nhiều hơn đến việc dạy lễ cho con em mình.
- (4) Phần lớn trí thức ở Sài Gòn trước năm 1975 mà ông gặp đều được đào tạo hoặc tu nghiệp ở Anh, Mỹ, Pháp... nói chung là ở các nước phát triển. Trong lĩnh vực khoa học xã hội, theo tôi những giảng viên trước 1975 ở miền Nam được đào tạo tốt hơn.
- (5) Những trí thức còn ở lại khi đó thường ít nói về quan điểm riêng, đặc biệt là vấn đề chính trị. Có tình trạng thâm hụt khá lớn trong giới trí thức khoa học xã hội có trình độ cao ở miền Nam lúc đó khi nhiều người đã rời bỏ đất nước.

Về cuộc sống hàng ngày, thầy Hồng kể, điều ông thích nhất là con người Nam Bộ không can thiệp vào chuyện cá nhân. Họ không đưa chuyện cá nhân, cuộc sống mưu sinh vào công việc, chính trị... đó là điểm rất khác đối với người miền Bắc.

Thời gian gần đây, có dịp ngồi lại với bạn bè từng lớn lên trong nền giáo dục thời VNCH, **ai cũng bày tỏ một sự tiếc nuối**. Cái nền giáo dục đó chắc chắn là chưa hoàn hảo nhưng nó đã kiến tạo cho nhiều người một cái vốn văn hóa và kỹ năng sống khá tốt. Cái vốn văn hóa đó được Ts Nguyễn Kim Hồng đề cập trên.

Ts Hồng cũng ghi nhận rằng các nhà khoa học xã hội ở miền Nam thời đó được đào tạo tốt hơn, và điều này rất phù hợp với cảm nhận của một người am hiểu về kinh tế đã từng bị kẹt lại ở VN sau 1975 và có tiếp kiến

với các chuyên gia miền ngoài vào ‘tiếp quản’. Ông nói rằng ông và đồng nghiệp không tưởng tượng nổi sự hiểu biết của họ quá thấp kém và lạc hậu. **Chuyện xưa rồi, nhưng tôi nghĩ nó cũng giải thích một phần cho tình trạng hiện nay của đất nước.**

Cảm nhận của Ts Nguyễn Kim Hồng có lẽ là một trong những cái nhìn tinh táo và khách quan của thiểu số có học ở miền Bắc. Thời đó (1975), đa số giới có học ngoài đó, kể cả những ‘tiền bối’ tôi rất nể trọng, đều có cái nhìn tiêu cực về nền giáo dục và văn học miền Nam. Ví dụ như ông **Đào Duy Anh cũng có thời lớn tiếng phê bình xã hội miền Nam như là một bon tuy lac, hư hỏng, điếm đảng, v.v.** Thế nhưng cũng chính Đào Duy Anh sau này thì có cái nhìn khác công tâm hơn. Có lần ông ấy từng nói một câu làm cho cả hội trường im lặng đại ý rằng “thống nhất cái gì cũng dễ; quan trọng nhất là phải thống nhất nhân tâm đã.” (theo lời kể của Nguyễn Hiến Lê).

Bây giờ thì hết bộ trưởng này sang bộ trưởng khác đều nói đến cải cách giáo dục. Và, chương trình nghị sự càng ngày càng gần với nền giáo dục thời VNCH của nửa thế kỷ trước. Dạy đúng như ‘Công dân giáo dục’ thời xưa cũng là một bước tiến rồi (chớ còn cách dạy như hiện nay thì đã và đang sản xuất ra khá nhiều kẻ vô giáo dục trên mạng và ngoài xã hội). Thật ra, nếu chỉ quay lại cái triết lý giáo dục mà tuyên giáo phê bình gay gắt (‘Nhân bản, Dân tộc, Khai phóng’) cũng là hay lắm rồi.

===

[1] <https://vietnamnet.vn/.../cu-soc-cua-cuu-hieu-truong-dai...>

[2] <https://quanhequocte.org/my-nguy-va-chinh-sach-giao-duc...>

[3] <https://www.youtube.com/watch?v=orUxVPcPEVs> (từ phút 3:45)